

PINKER

Asier Castillo

Oier Albas

Ane Llona

Iñigo Avila

Hizketaberria

- Orwell “1984”
 - Hizkuntzarekin gogoia kontrolatu.

Leporatzen zaio anbiguotasuna:

- Irudikaezina – izengabea
- Izengabea – irudikaezina

Hizkeraren arazoak

- “General semantics”:
 - Hizkuntzaren egiturak gogoan duen eragina.
 - Hizkera sexista – pentsamendu sexista...

Oinarri zientifikoak:

- Hizkuntz determinismoa: Hizkuntza ezberdinen kategoriek baldintzatzen ditu gure pentsamenduak
- Hizkuntz erlatibismoa: Hizkuntzen arteko ezberdintasunek eragiten dituzte hiztunen arteko ezberdintasunak.

Kritika

- Hizkuntzak ez du pentsamendua baldintzatzen (zientifikoki)
 - Bestela, ezingo ginake idazteak konfunditu.
 - Batzuetan ez dago hitzik esan nahi dugunerako.
 - Hitz berriak sortzeko lehenengo pentsamenduan eduki behar ditugu, buruan irudikatu behar dira.

Hizkuntz determinismoa

- Sapir: Hizkuntza bat edo bestea erabili, errealitatearen alderdi ezberdinei jartzen die arreta, eta horren arabera hitz egiten dute (ingelesek: -ed atzizkia, denborazkoa)
- Ingelesek beraz, denborari ematen diote garrantzi gehiena.

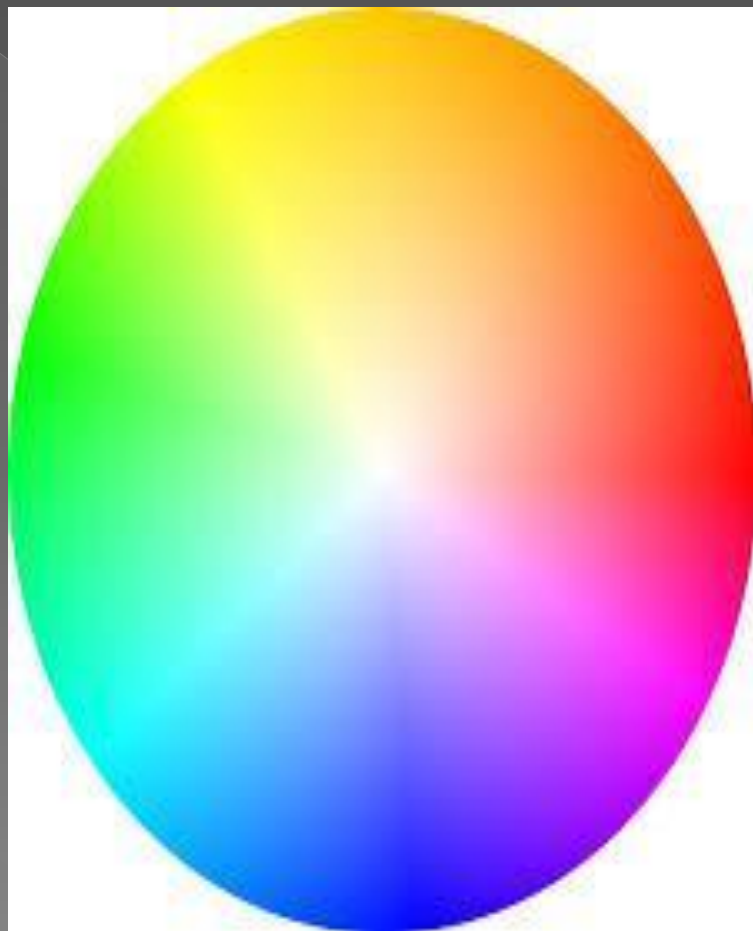
Hizkuntz determinismoa

- B.L. Whorf: Hizkuntza ezberdinek gida ezberdinak erabiltzen dituzte, hau da, gehiago zehazten dute naturaren arlo bat bestea baino, garrantzi gehiago ematen diote. Hizkuntzan hori egiteak, haien pentsamenduan ere garrantzi gehiago edukitzea eragiten du.

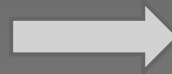
Whorf, kritika

- Bonbonaren leher egitea. Pinkerrek kritikatu du, bonbonaren egoera hobeki deskribatzitekeelako “huts” ordez “inerte” hitza erabiliz, beraz, hizkuntzaren errua ordez bonbona ikusiduenarena da, hutsik dagoela diolako.
- Gainera, Whorfek apatxetarren gramatika besterik ez zuen aztertu, ez zituen haiek ezagutu, eta dituen transkripzioak oso zatarrak dira, bere teoriara hobekien egikitutakoak.

KOLOREA

Whorf: objetuen kolorearen hautapena uhin
luzeren araberakoa, ñabardura desberdinak
Fisikariak: uhin luzera mugarik gabeko dimentsio
jarraitua.
Fisiologoak: mugak daude.

- 3 kono mota begietan, bakoitza pigmentu desberdinekin
- Neuronek hobeto erantzun konbinazioei

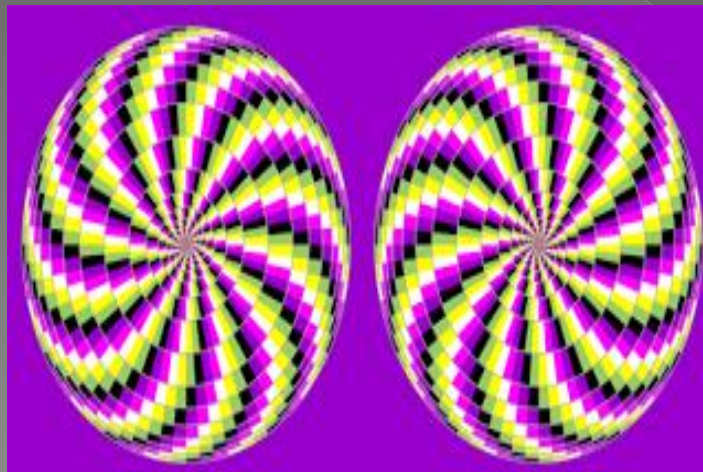
Hizkuntzaren eragina ez da eksklusiboa

PINKER

- Hizkuntza ez dator bat kolore hitzen inbentarioan
- Mugak ezartzen ditu espektroan

Nola itzuli hau?

- Ikustera ohituta gaudenaren arabera moldatzen dugu gure hiztegia
- Tonu ohikoenak, kolore-hitzen adibide onenak bezala hautatu.
- Bat EZ datorrenean, iragartzeko gai dira hala ere.

Nola ondorioztatu hau?

Kolore fitxen aurrean partaideek memoria hobe erakutsi ezagunak zaizkien koloreen artean.

Izenik ez duten koloreak ere ongi hauteman.

Koloreak ez dira hitzei mugatzen; haratago doaz.

TESIA

Pentsamendua hizkuntzaz bestelakoa da eta hizkuntza determinismoa zentzugabekeria konbentzionala bat da.

Bi tresna lagunduko digutenak:

- Hitzen mugak hautsi eta hizkuntzaz kanpoko pentsamendu-mota ugari aztertzen dituzten ikerketen multzoa.
- Pentsamenduak nola funtziona dezakeen azaltzen duen teoria bat, galderak modu zehatzean egiten dituena.

Hizkuntzarik gabe pentsatu ahal da, adibideak:

- ◉ **Ildefonsoaren adibidea.** (Honek soilik harritu behar gaitu etikazko arrazoiengatik. Hizkuntza da irakastea lehentasuna ez hizkuntzarik gabe nola moldatzen diren ikertzea)
- ◉ **Liburu asko atera dira azalduz nola izaki hizkuntzagabe batzuk arrazoitzen duten espazioari, denborari, objetuei, zenbakiei, proportzioei, kausalitateari eta kategoriei buruz.**
 - > Karen Winn piskologo ebolutiboaren adibidea
 - > Vervet tximinoak

Pertsona sortzaile askok behin eta berriz esaten dute inspirazio handieneko uneetan ez dutela hitzen bidez pentsatzen, gogo-irudien bidez baizik.

- Taylorren adibidea
- Jamesen adibidea.

Fisikako zientzialariek are irmokiago diote geometrikoa dutela gogoan ez hitzezkoa.

- Einsteinen adibidea

TESIA BIRFORMULATZEN DU

- Beste esperimentu askok berretsi dute ideia hau: ikusizko pentsamenak ez duela hizkuntza erabiltzen baizik eta irudi mentalen sistema bat. (inguru-ereduak birarazi, arakatu, hurbildu, urrundu ... eskuratu eta osatzen dituzten eragiketaz hornitua.)